

วิวัฒนาการแรงงานไทย EVOLUTION OF THAI LABORERS

วัชรชัย เอกบัณฑิตกุล

ภาควิชาเอกศาสตร์เบื้องต้นและสังคม คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ

บทคัดย่อ

ในบทความนี้เป็นการนำเสนอวิวัฒนาการของแรงงานไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน ตั้งแต่สังคมโบราณ การเปิดประเทศ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง สงครามเย็น จนถึงวิกฤตเศรษฐกิจ โดยแรงงานถือเป็นส่วนประกอบสำคัญในระบบการทำงาน จากอดีตตั้งแต่แรงงานไพร่ ทาส แรงงานกุลีจีน แรงงานรับจ้างงานต่างๆ จนมาถึงแรงงานในปัจจุบันพบว่า ระบบแรงงานไทยล้วนถูกผูกติดกับระบบการเมืองการปกครอง ผลจากสังคมไทยที่เปลี่ยนจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลต้องทำหน้าที่ในการปรับทั้งเรื่องระบบสวัสดิการ กฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ เพื่อป้องกันการเอาเปรียบจากนายทุน ในปัจจุบันนี้ระบบการดูแลแรงงานดีขึ้นกว่าเดิมในอดีต แรงงานมีความเป็นอิสระ มีการรวมกลุ่มของแรงงานเพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ ของตนที่เกี่ยวกับการทำงานและความปลอดภัยในการทำงาน อย่างไรก็ตามยังพบว่า แรงงานบางกลุ่มยังคงอยู่กับสภาพการจ้างงานที่ต้องถูกกดขี่จากนายทุน ขาดความรู้ในการปกป้องสิทธิของตนเอง มีการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานที่มีผลต่อสุขภาพตลอดเวลา โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ ทำให้เกิดอุบัติเหตุและโรคภัยไข้เจ็บจากการทำงาน ตลอดจนความสูญเสียทรัพย์สินยังเกิดอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน

คำสำคัญ: แรงงาน, ระบบการเมือง, สวัสดิการ

Abstract

This article presents the evolution of Thai laborer from the past to present time, namely from ancient society, open country, revolution of political system, cold war until economic crisis. Labor force is an important component in working system. From peasant farmers, slaves, Chinese labors, self-employed workers to current employees, it is found that they are all engaged with the political system. As the change of Thai society from a developing to developed country, the people rapidly migrate from an agricultural economic sector to an industrial economic sector. This causes the government to improve welfare, legislation or regulations to prevent taking advantages of capitalists. Nowadays, the system which takes care of Thai laborers is better than before. Workers have freedom and group themselves to set up and voice their right in terms of their health and safety while working. However, some labor groups are still facing the oppression from their employers because they lack the knowledge of protecting their rights. This results in continuous exposure to

occupational hazard that affects their health, particularly in informal sector. Accidents, work related diseases and economic loss still continuously occur which are the causes of social problems.

Keywords: Laborer, Political system, Welfare

บทนำ

แรงงานถือเป็นส่วนประกอบสำคัญในระบบการทำงาน การทำงานในสถานประกอบการต่างๆ ไม่อาจเกิดขึ้นถ้าขาดแรงงานเป็นกลจักรสำคัญในระบบงาน ผลจากการพัฒนาประเทศทำให้สังคมไทยเปลี่ยนจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรจากภาคการเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทำให้รัฐบาลต้องพัฒนาเรื่องระบบสวัสดิการ กฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ในการรองรับปัญหาที่เกิดขึ้น ในบทความนี้จะได้นำเสนอพลวัตการเปลี่ยนแปลงของแรงงานไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน [1-4]

แรงงานในสังคมโบราณจนถึงการเปิดประเทศไทย

สังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานไทยในอดีตเป็นสังคมศักดินา แรงงานไพร่-ทาส ในสังคมศักดินา กำลังคนถือเป็นกำลังสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ในสังคมสมัยโบราณระบบไพร่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเกณฑ์แรงงานมาทำงานเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้กับรัฐ และผู้ปกครอง ระบบไพร่ยังเป็นที่มาในการกำหนดสถานภาพ หน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบของคนชั้นอื่นๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาได้แบ่งคนในสังคมออกเป็น 2 ชั้นคือ ชนชั้นผู้ปกครอง และชนชั้นผู้ถูกปกครอง ชนชั้นผู้ปกครองหรือมูลนาย ประกอบด้วย พระมหากษัตริย์ เจ้านาย ขุนนาง ชนชั้นผู้ถูกปกครอง ได้แก่ ไพร่-ทาส การใช้แรงงานในสมัยนั้นเป็นแรงงานไพร่-ทาส ซึ่งไม่มีการจ่ายค่าจ้างให้กับผู้ทำงาน

จนกระทั่งในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยจำเป็นต้องเปิดรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ โดยมีการทำสนธิสัญญาเบาริงกับประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2398 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดประตูการค้ากับชาติ

ตะวันตก และมีการเปลี่ยนแปลงอีกหลายด้าน โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจแบบเดิมเป็นลักษณะที่เป็นการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ได้พัฒนามาสู่การผลิตเพื่อการค้า ระบบการค้าที่เคยเป็นแบบผูกขาดก็เปลี่ยนมาเป็นการค้าแบบเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมที่มีการใช้เครื่องจักรทำให้มีการจ้างงานจำนวนมาก เกิดการขยายตัวของแรงงานรับจ้าง และเป็นจุดเริ่มต้นของผู้ที่ได้รับค่าแรงเป็นการตอบแทน ทำให้สังคมไทยค่อยๆ แปรสภาพเป็นสังคมเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงตัวเองไปสู่ยุคสังคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ระบบทุนนิยมเข้ามาฝังราก เกิดชนชั้นนายทุน ชนชั้นกรรมกร ศิลปะวรรณคดีถูกแปรไปเป็นเครื่องมือของชนชั้นเพื่อต่อสู้ทางชนชั้นและเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่ยังไม่มี การเลิกทาส ผู้รับจ้างแรงงานที่เกิดระหว่างที่จะ เปลี่ยนการปกครองจากระบบศักดินามา ระบบ ทุนนิยมนั้นคือ กุลีจิ้น จัดเป็นแรงงานรับจ้างรุ่นแรก ชาวจีนที่อพยพมาส่วนใหญ่มาจากมณฑลฝูเจี้ยน กวางตุ้ง และไหหลำ เป็นเมืองชายทะเลตอนใต้ เดินทางมาโดยเรือสำเภา การเดินทางมาต้อง อาศัยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ช่วงเดือนมกราคม ถึงเมษายน แล้วการเดินทางกลับประเทศจีนต้อง อาศัยลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือช่วงเดือน มิถุนายนถึงกรกฎาคม แรงงานจีนไม่ต้องถูกเกณฑ์ เหมือนแรงงานไทยแต่ต้องถูกเก็บเงิน เรียกว่า การผูกปี้ข้อมือแทนค่าผูกปี้อยู่ที่ประมาณ 2 บาท เป็นการลงทะเลเบียนที่ให้แรงงานเดินทางไปไหนก็ได้ ด้วยลักษณะนิสัยของชาวจีนที่รักในพวกพ้อง ทำให้มีการจัดตั้งองค์กรที่เรียกว่า สมาคมลับฮั้งยี่ แม้จะไม่ใช้องค์กรแรงงานแต่ก็ตั้งขึ้นมาเพื่อพิทักษ์ ผลประโยชน์ให้แก่พวกพ้องของตน ชาวจีนได้ชื่อว่ามี ความขยันจึงได้รับการว่าจ้างให้เข้ามาทำงานชุด คลอง ต่อเรือ ทำงานโรงเลื่อย งานเหมือง กรีดยาง

งานรับจ้างทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานลากรถที่เรียกกันติดปากว่า "กูลีลากรรถเจ๊ก" ซึ่งถือเป็นอาชีพกรรมกรที่ต่ำต้อยที่สุด ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนก็มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก ได้ค่าตอบแทนน้อยเมื่อเทียบกับงานที่ทำ ชาวจีนเปรียบเสมือนสินค้าที่นายจ้างนำเข้ามาจึงต้องการใช้งานให้คุ้มค่า แม้ว่าความตั้งใจของชาวจีนที่มาทำงานก็เพื่อยกระดับชีวิตให้ดีขึ้น แต่นายจ้างก็มีกลอุบายที่จะไม่ให้ชาวจีนเดินทางกลับโดยใช้วิธีหาสิ่งปรนเปรอ เปิดช่องโศกเกณิ เปิดบ่อนการพนัน และให้สูบฝิ่นเนื่องจากเชื่อว่าทำให้คลายปวดเมื่อยได้ดี

แรงงานกับการปฏิรูปประเทศไทย

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทรงยกเลิกระบบไพร่ทาสและขุนนาง ทำให้ทุกชนชั้นมีฐานะเท่าเทียมกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงทางทฤษฎีเท่านั้น เพราะยังมีการแบ่งฐานะตามศักดิ์นาหรือเรียกอีกแบบว่าเป็นการปฏิรูปที่ดิน เพื่อป้องกันมิให้เกิดกบฏ โดยศักดินาสองระดับคือพระเจ้าแผ่นดิน รองลงมา เชื่อพระวงศ์ เจ้าฟ้า เจ้าพระยา ไพร่ และทาส ตามลำดับ ในยุคสมัยนี้ได้เริ่มมีการถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน (โฉนดที่ดิน) มีอิสระในการทำงานได้รับค่าตอบแทน จึงทำให้การบังคับเกณฑ์แรงงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนได้ถูกยกเลิกไปด้วย และในยุคนี้ถือว่าเป็นยุคแห่งการปฏิรูปอย่างแท้จริง ประเทศถูกทำให้ทันสมัยในหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่สำคัญคือการปฏิรูประบบราชการ มีการขุดคลอง เพื่อการคมนาคมขนส่งและการชลประทาน การสร้างถนน สะพาน ทางรถไฟที่เชื่อมต่อทางภูมิภาคต่าง ๆ เข้าถึงกัน รวมทั้งมีการประปา การไฟฟ้า การไปรษณีย์ โทรเลข และโทรศัพท์ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศสู่ประเทศอุตสาหกรรม การพัฒนาประเทศทำให้เริ่มกิจการภาคอุตสาหกรรมขึ้น โดยกิจการโรงงานแรกคือโรงงานสีข้าว ต่อมาเริ่มมีโรงงานต่าง ๆ ขยายตัวมากขึ้น ทำให้ต้องมีกฎหมายควบคุมกิจการเหล่านี้ขึ้นมาเช่น พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. 2471 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2482 แต่ส่วนใหญ่เจ้าของสถานประกอบการมักละเลยในกฎหมายดังกล่าว เห็นได้จากการมีข้อพิพาทบ่อยครั้ง แต่มักจะเป็นปัญหาเรื่องแรงงาน สวัสดิการเป็นส่วนใหญ่

แรงงานกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทย

พ.ศ. 2475 มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยคณะราษฎร อันประกอบด้วยข้าราชการทหาร และประชาชน มองเห็นว่าระบอบการปกครองที่เป็นอยู่ขณะนั้น ล้าหลัง ไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ หลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง สิทธิเสรีภาพของชนชั้นล่างได้รับการยอมรับมากขึ้น กรรมกรเริ่มมีปากมีเสียง และสามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรของคนงานได้สำเร็จ โดยสมาคมของคนงานที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นสมาคมแรกคือ สมาคมคนงานรถราง โดยมี นายถวัลย์ ฤทธิเดช เป็นผู้ก่อตั้ง

รัฐบาลคณะราษฎร ได้ประกาศหลัก 6 ประการ ว่า จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลจะหางานให้ราษฎรทุกคนทำจะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดตาย ทำให้รัฐบาลหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองหันมาให้ความสนใจกับผู้ใช้แรงงานมากขึ้นรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติสำนักจัดหางาน และพระราชบัญญัติสำนักจัดหางานประจำท้องถิ่น มีนโยบายของรัฐบาลประชาธิปไตยเกี่ยวกับกรรมกร คือ นโยบายการหางาน โดยให้กรรมกรและให้กรรมกรที่ว่างงานไปลงทะเบียนไว้ที่สำนักงานจัดหางาน รวมทั้งมีการจัดตั้งแผนกจัดหางานขึ้นในกระทรวงมหาดไทย

ในยุคนี้แรงงานเริ่มมีความเป็นอิสระและมีการรวมตัวกันขึ้นโดยมีปัญญาชนในสมัยนั้นเป็นแกนนำและเรียกร้องสิทธิของตน ที่เกี่ยวกับการทำงานและความปลอดภัยในการทำงาน

สงครามเย็นจนถึงสถานการณ์ปัจจุบัน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านพ้นไป สงครามเย็นระหว่างค่ายทุนนิยมและคอมมิวนิสต์ ก็ได้ก่อตัวขึ้น และค่อยๆ คืบคลานเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประเทศสหรัฐอเมริกาได้แทรกตัวเข้ามา มีอิทธิพลแทนที่มหาอำนาจเก่าในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยความเชื่อตามทฤษฎีโดมิโนที่เชื่อว่า หากชาติหนึ่งชาติใดอยู่ภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์ ชาติอื่นก็ต้องล้มตาม ดังนั้นทางประเทศสหรัฐอเมริกา จึงเข้ามาสนับสนุนที่สำคัญได้เข้ามาสนับสนุนให้มีระบบ สฤษดิ์ ถนอม ประภาส ให้มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ภายหลังการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ด้วยข้ออ้างในการปราบปรามระบบคอมมิวนิสต์ และด้วยสโลแกน “ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว” จอมพล สฤษดิ์ จึงกวาดล้างผู้ที่มีความเห็นแตกต่างจากรัฐบาล ทั้งนักการเมือง ปัญญาชน รวมถึงผู้นำแรงงาน

ในทางเศรษฐกิจ รัฐบาลได้มีการเปลี่ยนนโยบายด้านเศรษฐกิจอย่างจริงจัง โดยนำประเทศเข้าสู่ยุคแห่งการพัฒนามุ่งส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนมากขึ้น โดยมีโครงการและมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุนโดยชูคำขวัญที่ว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” แต่กลับไม่ได้ใส่ใจในปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใช้แรงงาน สิทธิแรงงาน การคุ้มครอง ด้วยเข้าใจว่าแรงงานที่มีปากมีเสียงเป็นการขัดขวางความเจริญของประเทศ คือการทำลายบรรยากาศการลงทุน รัฐบาลมุ่งส่งเสริมให้เมืองไทยเป็นสวรรค์แห่งนักลงทุน แต่แรงงานกลับอยู่ในสภาพถูกกดขี่ ถูกนักลงทุนเอาเปรียบมานาน ในขณะที่รัฐบาลได้หันไปเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในเมืองมากขึ้น ทำให้คนทอดทิ้งวิถีแบบชนบท เพื่อเข้ามาหางานทำในเมือง ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างสังคมเมือง กับ สังคมชนบท และก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาแรงงานในด้านสุขภาพแรงงานตามมา

ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เกิดจากการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชน และนักศึกษาต่อระบบเผด็จการทหาร มีประชาชนร่วมชุมนุมมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ไทย

เนื่องจากการรื้อถอนสิทธิเสรีภาพ มีการคอร์รัปชันของข้าราชการ การบริหารบ้านเมืองที่ผิดพลาด การให้ต่างชาติเข้ามา มีบทบาทในธุรกิจ และเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศ หลังเหตุการณ์ดังกล่าวมีการรวมตัวของแรงงานไทย เช่น พ.ศ.2517 สหภาพรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างหลายแห่งมีการรวมตัวกัน เป็นกลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย ซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นสภาแรงงานแห่งประเทศไทย พ.ศ.2518 ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ กลุ่มสหภาพแรงงานได้มีการเคลื่อนไหว เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ เช่น การนัดหยุดงานพร้อมกัน 5 วัน เพื่อเรียกร้องให้มีการชะลอการเพิ่มราคาข้าวสาร ราคาน้ำมัน หรือการออกกฎหมายที่รื้อถอนสิทธิของประชาชน พ.ศ.2526 เกิดสมัชชั้แรงงานแห่งประเทศไทย เนื่องจากเกิดความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำใน สภาแรงงานแห่งประเทศไทย จากการที่มีผู้นำบางคนทำงานให้กับทางรัฐบาล

ผลของการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความละเลยในเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ทำให้เกิดผลกระทบในแรงงานไทยเป็นจำนวนมากตั้งแต่ การระบาดของโรคพิษแมงกานีสในโรงงานทำถ่านไฟฉายที่จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นการรายงานโรคจากการทำงานครั้งแรกในประเทศไทย ทำให้เกิดการตื่นตัวเรื่องระบบสุขภาพจากการทำงาน มีการบรรจุเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 การเกิดเหตุไฟไหม้โรงงานผลิตตุ๊กตา เคเคอร์ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญของประวัติศาสตร์แรงงานไทย ในด้านความปลอดภัยของการทำงาน เป็นเหตุการณ์ที่กระตุ้นให้ขบวนการแรงงาน นำเรื่องนี้ไปผลักดันให้ภาครัฐเข้ามาปฏิรูประบบความปลอดภัยในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์อื่นๆอีกที่เกิดขึ้นเป็นระยะ เช่น ตึกโรงแรมรอยัลโคราชถล่ม โรงงานอบลำไยระเบิดที่จังหวัดเชียงใหม่ ชันลอยของบริษัท เอลต้า อิเล็กทรอนิกส์ ถล่มทับคนงาน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านั้นเกิดจากผู้ประกอบการหรือนายจ้างบางรายที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าความปลอดภัยต่อผู้ใช้แรงงาน

พ.ศ. 2540 เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย ปัญหาการล้มละลายหรือการปิดกิจการของภาคธุรกิจทุกขนาดแล้ว ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน การพัฒนาประเทศช้ากว่าที่เคยคาดไว้สวัสดิการทางสังคมน้อยลง แรงงานไทย โดยเฉพาะระดับกลางและระดับล่างมีคุณภาพชีวิตที่ลดลงเป็นอย่างมาก เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง จำนวนคนจนมีสูงขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้มีมากขึ้น ตลอดจนปัญหาด้านสาธารณสุขเกิดมากขึ้นเป็นเงาตามตัว เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหายาเสพติด

บทสรุป [5-6]

จากวิวัฒนาการแรงงานไทยพบว่าในระยะเริ่มแรกเรื่องสวัสดิการเป็นเรื่องที่นายจ้างจัดให้โดยคำนึงถึงมนุษยธรรมและจัดให้ในลักษณะครอบครัวเดียวกันมากกว่าที่จะจัดให้แบบแรงงานในระบบอุตสาหกรรม นายจ้างยังเห็นเรื่องความสำคัญนี้ยังมีน้อย เพราะคำนึงถึงผลประโยชน์มากกว่าอย่างอื่น ขณะเดียวกันรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่ต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชนทุกคนในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงาน ซึ่งเป็นกลุ่มคนหนึ่งในสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของประเทศก็อยู่ในข่ายที่ต้องได้รับการดูแลเช่นกัน จากธรรมชาติของนายจ้างที่มักจะแสวงหาผลกำไร โดยลดต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะค่าสวัสดิการ ทำให้รัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดสวัสดิการแรงงาน โดยออกมาในรูปของกฎข้อบังคับต่างๆ เช่น พ.ศ. 2515 จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติซึ่งยึดอำนาจการปกครองได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 103 และให้อำนาจกระทรวงมหาดไทยออกข้อกำหนดในเรื่องการคุ้มครองแรงงาน กองทุนเงินทดแทน และแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2533 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันสังคมขึ้นโดยมีกองทุนประกันสังคมเพื่อประโยชน์ทดแทนผู้ประกันตนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย อันมิใช่เนื่องจากการทำงาน กรณีทุพพลภาพ อันมิใช่เนื่องจากการทำงาน กรณีตายอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน

ในปัจจุบันพบว่า ระบบสวัสดิการประกันสังคม ยังไม่ครอบคลุมแรงงานกลุ่มใหญ่ของประเทศคือแรงงานนอกระบบ รวมถึงผู้รับเหมางานไปทำที่บ้าน ผู้ประกอบอาชีพอิสระและรวมไปถึงเจ้าของกิจการขนาดย่อม (ที่ไม่มีการจ้างงาน) ตลอดจนแรงงานในครัวเรือนที่ไม่ได้รับค่าจ้าง ซึ่งแรงงานนอกระบบจะไม่มีโครงสร้างการจ้างงานที่แน่นอนไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายแรงงาน และกฎหมายประกันสังคม ปัจจุบันพบว่าแรงงานกลุ่มนี้ยังอยู่ในสภาพการจ้างงานที่ถูกกดขี่ ขาดความรู้ในการปกป้องสิทธิของตนเอง มีการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานโดยปราศจากการควบคุมและป้องกัน ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุและโรคร้ายไข้เจ็บจากการทำงานตามมา จนเกิดเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่เอื้อเฟื้อข้อมูลในการเขียนบทความ และให้ความอนุเคราะห์กับนิสิตบัณฑิตศึกษาศาสตร์สาขาอาชีวเวชศาสตร์ในการศึกษาดูงาน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กมลลักษณ์ โตสกุล. (2528). *วิวัฒนาการแรงงานไทยรอบ 200 ปีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- [2] สำนักงานเลขาธิการสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ. (2536). *วิวัฒนาการนโยบายแรงงานไทย พ.ศ. 2475-2538*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- [3] นิคม จันทรวิฑูร. (2544). *แรงงานไทย: 35 ปี บนเส้นทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [4] สุดาศิริ วศวงศ์. (2547). *สวัสดิการ ความปลอดภัยในการทำงานและกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแรงงาน สาขาวิชานิติศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- [5] จัตรชัย เอกปัญญาสกุล. (2549). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเวชปฏิบัติในประเทศไทย, *วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 13(3), 248-265.
- [6] จัตรชัย เอกปัญญาสกุล. (2550). ประวัติศาสตร์ของอาชีพเวชศาสตร์, *วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 14(3), 152-166.